

1928-1960 Yılları Arasında Türkiye'ye Yapılan Siyasi ve Diplomatik Ziyaretlerde Yabancı Devlet Liderlerine Verilen Hediyeler

Gifts Given to Foreign State Leaders During Political and Diplomatic Visits to Türkiye Between 1928-1960

Bahattin DEMİRTAŞ

Associate Professor, Ankara Hacı Bayram Veli University, Department of History, Ankara, Türkiye
Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, PFEF, Tarih Bölümü, Ankara, Türkiye
Orcid: 000-0001-8452-0019 | e-posta: bahattin.demirtas@hbv.edu.tr

Article Information/Makale Bilgisi

Cite as/Atıf: Demirtaş, B. (2023). Gifts given to foreign state leaders during political and diplomatic visits to Turkey between 1928-1960. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 62, 17-30

Demirtaş, B. (2023). 1928-1960 yılları arasında Türkiye'ye yapılan siyasi ve diplomatik ziyaretlerde yabancı devlet liderlerine verilen hediyeler. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 62, 17-30

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: 17 October/Ekim 2023

Accepted/Kabul Tarihi: 21 December/Aralık 2023

Published/Yayın Tarihi: 31 December/Aralık 2023

Pub Date Season/Yayın Sezonu: December/Aralık

Issue/Sayı: 62 **Pages/Sayfa:** 17-30

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software./ Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Van Yüzüncü Yıl University of Social Sciences Institute/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Bahattin DEMİRTAŞ).

Telif Hakkı ve Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansında yayımlanmaktadır./ Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Öz

Hediye, tarih boyunca bütün kültürlerde görülen evrensel bir unsurdur. Bu kültürel unsurun amaçları, özellikleri, biçimleri devlet ve toplumlara göre farklılık göstermektedir. İlk Türk devletlerinden itibaren çeşitli kavramlarla ifade edilen hediye Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasından sonra da değişen şartlara göre devam ettirilen bir gelenek olmuştur.

Atatürk Döneminden itibaren Türkiye'ye gelen yabancı devlet başkanlarına verilen diplomatik hediyeler, muhatap ülke ile siyasî, kültürel, ekonomik ilişkilerde olumlu bir ortam oluşturmak, ikili ilişkilerini geliştirmek, çeşitli sektörlerdeki işbirliğini devamlı kılmak gibi amaçlara katkı sağlamıştır. Türkiye'nin uluslararası ve bölgesel politikalarında dostluk, barış ve dayanışmanın bir aracı olmuştur. Ayrıca hediyeler ile özellikle Orta Doğu, Balkanlar ve Asya ülke liderlerine karşı Türkiye'nin zenginliklerini göstermek ve saygınlıklarını artırmak gibi sembolik hedeflerde gözetilmiştir.

Bu çalışmada konu, arşiv belgeleri, süreli yayınlar, telif ve tetkik eserler gibi kaynaklardan yararlanılarak ele alınmıştır. Buna göre; Atatürk Dönemi'nde Türkiye'ye gelen Afganistan Kralı Amânullah Han'dan itibaren pek çok devlet başkanına sunulan diplomatik hediyelerin neler olduğu ve sunuş biçimlerine değinilmiştir. İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanı olduğu yıllarda gerçekleşen ziyaretlerin azlığı dikkat çekmiştir. Diplomatik ziyaretlerin oldukça arttığı bir dönem olan Demokrat Parti iktidarı yıllarında ise hediye takdim edilen ülkelerde bariz farklılıklar ve farklı uygulamalara dikkat çekilmiştir. Çalışmamızda her üç dönemde Türkiye'ye yapılan tüm üst düzey siyasi ve diplomatik ziyaretler incelenmiştir. Bu ziyaretlerde yabancı devlet başkanlarına verilen hediyeler arşivler, basın, hatıratlar ve telif eserlerde yer alan sınırlı bilgilere dayalı olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Demokrat Parti, İsmet İnönü, Türkiye, ziyaret, hediye

Abstract

The gift is a universal element seen in all cultures throughout history. The purposes, features and forms of this cultural element vary according to states and societies. Expressed with various concepts since the first Turkish states, the gift has become a tradition that has been continued according to changing conditions after the establishment of the Republic of Turkey.

Diplomatic gifts given to foreign heads of state who came to Turkey since the Atatürk Era have contributed to purposes such as creating a positive environment in political, cultural and economic relations with the recipient country, improving bilateral relations, and continuing cooperation in various sectors. It has been a tool of friendship, peace and solidarity in Turkey's international and regional policies. In addition, symbolic goals were pursued with the gifts, such as showing Turkey's riches and increasing their prestige, especially to the leaders of the Middle East, the Balkans and Asia.

In this study, the subject is discussed using sources such as archive documents, periodicals, copyrighted and research works. According to this, the diplomatic gifts presented to many heads of state starting from Afghanistan King Amanullah Khan, who came to Turkey during the Atatürk Era, and their presentation styles were mentioned. The scarcity of visits during the years when İsmet İnönü was president attracted attention. During the Democratic Party rule, a period in which diplomatic visits increased considerably, obvious differences and different practices were drawn in the countries where gifts were presented. In our study, all high-level political and diplomatic visits to Turkey in all three periods were examined. The gifts given to foreign heads of state during these visits were determined based on limited information in archives, press, memoirs and copyrighted works.

Keywords: Atatürk, Democrat Party, İsmet İnönü, Türkiye, visit, gift

Giriş

Arapça'da "yol göstermek, doğru yola iletmek" anlamındaki hidâyet (hüdâ, hedy) kökünden türeyen hediye kelimesinin çoğulu "hedâyâ" olup tarih kaynaklarda genellikle bu şekilde bir kullanım görülmektedir (Bardakoğlu, 1998, s. 151). Bu kelime Türkçedeki "armağan" kelimesini karşılamaktadır. Türklerin İslamiyet'i kabulü sonrasında bu şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Yine Farsça da yer alan "pîşkeş" tabirinin de "armağan" manasında kullanımı söz konusudur (Şahbaz, 2018, s. 143).

Hediyeleşme insanlar arasında sevgi, saygı ve dostlukların gelişmesine, samimi ve güzel duyguların artmasına, samimi bir iletişim kurulmasına, yeni iş birliklerin meydana gelmesine olanak sağlayan nezaket temelli bir davranış biçimidir. Hediyeleşme bunların dışında sözle anlatılmayan iyi niyet düşüncelerin aktarılmasında somut bir araçtır.

İnsanlık tarihi kadar eski bir kökeni olan hediyeleşmenin ilk Türk devletlerinde mevcut olduğu Çin kaynaklarından ulaşılabilmektedir. Hunlardan itibaren Çinlilerle hediyeleşme örneklerine rastlanmaktadır. Yine Orhun kitabelerinde, Dîvânu Lugâti't-Türk'te ve Dede Korkut hikâyelerinde hediye ve hediyeleşmeye dair kısımlar yer almaktadır.

Hz. Peygamberin (s.a.v.) hadislerinde geçtiği üzere yine İslamiyet'in doğuşundan itibaren hediyeleşmenin teşvik edildiği, hediyeleşmenin insanlar arasında kötü duyguları giderdiği ve rızkın genişlemesine vesile olduğu anlaşılmaktadır (Bardakoğlu, 1998, s. 151).

Türk-İslam devletleri, Selçuklular ve Anadolu beylikleri dönemlerinde de devletlerarası ilişkilerde hediyeleşme devam eden bir durum olmuştur. Osmanlı Devleti döneminde de devlet adamları arasında Osman Gazi'den itibaren hediyeleşmenin var olduğu kendisinin hediye aldığı ve sunduğu dönemin kaynaklarında yer almıştır. Yükselme dönemi padişahları döneminde hediyeleşme önemli bir siyaset aracı olmaya devam etmiştir. Diploması en iyi kullanan Osmanlı padişahlarından olan Sultan II. Abdülhamid'in saltanat yıllarında da diplomatik yöntem ve usullere göre konuklara hediyeler sunulduğu görülmektedir (Ayhan, 2014, s. 21).

Türk devletlerinin takip ettiği dış siyasette ve diplomaside hediyelerin biçim ve içeriği, sunuluş biçimi ile tarafların birbirlerine ilettikleri mesajlar farklı anlamlar taşımıştır. Hediyeler takdim edilen kişilerin durumuna göre de birçok çeşitte, özellik ve miktarda olmuştur. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasından sonra devam eden siyasi ve diplomatik ziyaretler sırasında da kendini göstermiştir.

Atatürk Döneminde gerçekleşen ilk diplomatik ve siyasi ziyaretler Türk dış politikasının başarısının bir sonucu olarak değerlendirilebilir (Atatürk'ün Milli Dış Politikası, 1981). Bu dönemde Afganistan ile başlayan ziyaret süreci kısa süre sonra Balkan ve Ortadoğu devletlerinin üst düzey devlet adamlarının ziyareti ile devam etmiştir. Yine bu süre zarfında diğer Avrupa devletleri ile Asya devletleri Ankara ve İstanbul'un konukları olmuştur. Ziyaretlerde uygulanan programla, hem Türk tarihindeki süreklilik hem de kopuş yabancı devlet adamlarına gösterilmiş, Ankara'nın tarihsel olarak zenginliği ile Türkiye'nin 1923'ten itibaren elde ettiği kazanımların dış dünyaya tanıtımı için bir fırsat elde edilmiştir. Türkiye'ye gelen yabancı konuklar bir taraftan siyasi temaslarını sürdürürken diğer taraftan da yeni Türkiye'nin yeni çehresi ile tanışma fırsatı bulmuştur. Böylece oluşan dostane ve samimi atmosfer karşılıklı hediyeleşme ve takdim törenleri ile süslenmiştir. Bu durum yüzyıllardır devletlerin ve devlet adamlarının sürdürdüğü bir geleneğin devamı olarak görülmüştür.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Döneminde Türkiye'nin dış politika hedef ve misyonu başlangıçta büyük değişiklikler yaşamamıştır (Tuncer, 2012). Ancak 1939 Eylül'ünde başlayan İkinci Dünya Savaşı yıllarında savaşın her iki tarafı ile kritik bir diplomatik ilişki süreci içerisinde olunmuştur. Türkiye'nin siyaseten ve askeri bakımdan arada kalmışlığı denge politikası ile ifade edilmiştir. Ancak bu politika gerek savaş yıllarında gerekse savaş sonrasında dış dünya tarafından çokta takdir edilmemiştir. Üstelik Türkiye savaşın sonra ermesinden sonra Sovyet tehdidinin kaskacında kalmıştır. Kısa süre içinde Soğuk Savaş Döneminin Doğu Bloğu kanadının lideri olan Sovyetler karşısında Amerika ve Batı Bloğu ile olan temaslar artırılmıştır (Gönlübol ve Sar, 1995). Ancak buna rağmen Atatürk Döneminde başlayan yoğun diplomatik trafik 1950'li yıllara kadar oldukça sınırlı olmuştur. Sadece Bulgaristan ve üç Ortadoğu ülke lideri Türkiye'ye gelmiştir. İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığının ikinci dönemi sayılabilecek 1945 sonrasında da, ikili ilişkilerin geliştirilmesinden çok, bloklarda kendine yer arama yönünde ziyaretler ağırlık kazanmıştır.

Demokrat Parti iktidarda olduğu 1950'den 1960'a kadarki dönemde artık hem Türkiye hem de dünya çok daha fazla ideolojik bir kamplaşma içerisindedir (Karpat, 1996). Demokrat Parti liderleri bu yıllarda, hem içeride hem de dışarıda, Türkiye'nin üye olduğu NATO ve Batı Bloğunun etkisi çerçevesinde hareket etme zorunluluğunda kalmıştır (Erhan, 2002; Sarıay, 1988).

“Batı dünyası ve onun en önemli temsilcisi ABD, bu dönemin uluslararası alandaki en önemli aktörlerinden biriydi ve bu aktör Türkiye’de çok büyük bir ölçüde itibar görüyordu. İki kutuplu dünyanın diğer aktörü Sovyetler Birliği ise genelde mesafeli durulan bir devlettir. Daha açık bir ifadeyle coğrafi olarak uzak olan ABD, anlaşma ve uzlaşma açısından yakın; coğrafi olarak yakın olan Sovyetler Birliği ise diplomatik ilişkiler açısından epey uzaktı. Türkiye’nin genel olarak Soğuk Savaş döneminde, özel olarak da Demokrat Parti döneminde tercih ettiği dış politika ve diplomatik ilişki anlayışı, Türkiye Cumhuriyeti topraklarına ve Ankara’ya yapılan diplomatik ziyaretleri de etkilemiştir. Bu dönemde Atatürk ve İnönü dönemlerine nazaran ziyaretçi devlet ve devlet adamı çeşitliliği artmıştır. Türkiye’yi ve Ankara’yı ziyaret eden konukların devletlerine bakıldığında, çoğunlukla Batı Blokuna mensup oldukları görülmüştür.” (Ertan ve Demirtaş, 2022, s. 462-463).

1. Atatürk Döneminde Türkiye’ye Gelen Yabancı Devlet Başkanlarına Sunulan Hediyeler

1.1. Afganistan Kralı Amânullah Han’a Sunulan Hediyeler

Afganistan Kralı Amânullah Han’ın “Büyük Tur” adı verilen ve Aralık 1927 tarihinden Temmuz 1928 tarihine kadar devam eden gezisinin duraklarından biri de Türkiye olmuştu (Özer, 2013, s. 283; Akbaş, 2008, s. 313). Amânullah Han’ın ziyareti için Millî Savunma ve Dışişleri Bakanlığı tarafından bir ziyaret programı hazırlanmıştı (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi [BCA], 030.18.01/028.23.7). Bu programa göre 19 Mayıs 1928 tarihinde Kral ile eşi Sivastopol’dan İzmir Vapuru ile alınıp İstanbul’a getirilmişti. 20 Mayıs 1928 tarihinde İstanbul’dan Ankara’ya gelen Afgan Kralı için görkemli bir karşılama töreni yapılmıştı (Granda, 2002, s. 161).

Ankara’da bulunduğu süre zarfında gerek Atatürk tarafından en iyi şekilde ağırlanan konuk kral şerefine verilen ziyafetlere katılmış ve başta TBMM olmak üzere Ankara’nın gözde yerlerinde incelemelerde bulunmuştur (Ulus, 2008, s. 165). Ankara Palas’ta ağırlanan Amânullah Han, burada başta Cumhurbaşkanı Atatürk olmak üzere çok sayıda Türk devlet adamını kabul etmiştir. Bu çerçevede 22 Mayıs sabahı Amânullah Han’ı ziyaret edenler ise Ankara Valisi Vehbi ve Belediye Başkanı Asif Beylerin himayesindeki bir heyet olmuştur. Vali Vehbi Bey’in Ankara Vilayeti halkının hürmet ve saygılarını iletmesi üzerine Kral, halka hürmet ve sevgilerinin iletilmesini, Türk milleti arasında bulunduğu için çok mutlu olduğunu söylemiştir. Daha sonra heyet şehir halkı adına bazı hediyeler takdim etmiştir (Ünal, 2007, s. 48). Hediyeler arasında Atatürk’ün “Ganuniga” tarafından yapılmış olan bir büstü ile Ankara şehrine ait bir albüm vardır. Kraliçeye de iki ipek seccade takdim olunmuştur (BCA, 030.18.01/028.28.20). Amânullah Han’ın bu kabulünden sonra verilen yemekte Atatürk, Krala altın ve değerli taşlarla süslenmiş çerçeveli resmi ve altın ve gümüşten yapılmış bir kılıç armağan etmiştir (Ünal, 2007, s. 48; BCA, 030.18.01/028.25.19). Konuk devlet adamına Ankara’dan ayrılmadan önce de işlemeli bir elbise ile çay takımı, İstanbul ve Ankara fotoğraflarından oluşan bir albüm, bir seccade, bir kılıç ve bir at hediye edilmiştir (Okur, 2004, s. 82).

1.2. Yunanistan Başbakanı Eleftherios Venizelos’a Sunulan Hediyeler

Türk-Yunan ilişkileri Lozan Barış Antlaşması’nın imza sürecinde ve sonrasında oldukça gergin bir atmosferde devam etmişti (Soysal, 1991). Bu durum iki devlet arasında göçmen değiştirme sorununun çözülmesi ile ılımlı bir atmosfere kavuşacaktı. Bu tablo üzerine Başbakan İsmet İnönü Yunanistan Başbakanı Eleftherios Venizelos’a Ankara’ya davet etmişti (Tulça, 2003, s. 39-40). Türkiye’nin dostane davetini kabul eden Venizelos 26 Ekim 1930 tarihinde “Elli Kruvazörü” ile İstanbul’a gelmiştir (Hâkimiyeti Milliye, 27 Ekim 1930; Cumhuriyet, 27 Ekim 1930).

27 Ekim günü Ankara’ya gelen Başbakan Venizelos ile beraberindekiler Başbakan İsmet İnönü tarafından karşılanmıştır (Cumhuriyet, 28 Ekim 1930). Yunan konuklar için Ankara’nın kendileri için en güzel şekilde süslenen caddelerinden ilerleyerek Ankara Palas’a ve daha sonra Hariciye Köşkü’ne gitmiştir (Grew, 1952, s. 185-186; Kinross, 1990, s. 529). Saat 16.30 olduğunda ise Cumhurbaşkanı Atatürk, Venizelos’u Çankaya Köşkü’nde kabul etmiştir (Kocatürk, 1999, s. 433). Venizelos’un hediyeleri karşısında Atatürk de konuğa Ankara’dan ayrılırken bir Ankara kedisi hediye etmiştir (Granda, 2002, s. 314-315).

Venizelos gerek bu görüşmeden gerekse Ankara’dan ayrılışına kadar gerçekleşen programındaki ziyaretlerden oldukça memnun kalmış ve bu duygularla Ankara’dan ayrılmıştır.

1.3. Japonya Prensi Takamatsu Nobuhito’ya Sunulan Hediyeler

Türkiye’nin Balkan siyaseti gereği 1930’lu yıllarda hareketlenen siyasi trafiği 1931 yılında çok uzak bir ülke liderinin Ankara’ya gelmesi ile daha da renkli bir vaziyet almıştır. Bahsedilen bu kişi Japon İmparator Hirohito’nun kardeşi Japon Prensi Nobuhito Nobuyoto Takamatsu Nobuhito’ydu (Özyürek, 2016, s. 15). Prens Takamatsu beraberinde yer alan heyet ile 12 Ocak 1931 tarihinde Semiramis Vapuru ile İstanbul’a gelmiş ertesi gün ise trenle Ankara’ya ulaşmıştır. Japon prens, Türk ve Japon bayraklarıyla donatılan İstasyonda Cumhurbaşkanı namına Genel Sekreter Tevfik Bey ve Başyaver Rusuhi Bey tarafından karşılanmıştır. Hariciye Köşkü’nde Tevfik Rüştü Aras tarafından şerefine özel bir öğle yemeğinden sonra Çankaya

Köşkünün geçen Prens Takamutsu, Cumhurbaşkanı Atatürk tarafından kabul edilmiştir. Burada yarım saat kalan Japon Prensi akşam şerefine bir verilen ziyafette Atatürk'e Japon ipeklî işlemelerinden kıymetli bir hediye takdim etmiştir (Akşam, 14 Ocak 1931; Milliyet, 14 Ocak 1931; Hâkimiyeti Milliye, 14 Ocak 1931; Cumhuriyet, 14 Ocak 1931).

1.4. Hicaz Emiri Faysal Bin Abdülaziz'e Sunulan Hediyeler

Türkiye ile Hicaz Krallığı arasında 1926 yılında başlayan diplomatik ilişkiler 1932 yılında Suudi Arabistan Krallığı'nın resmen kurulması ve bu durumun Türkiye tarafından tebrik edilmesi ile artarak devam etmişti (Umar, 2010, s. 71). 14 Aralık 1930 tarihinde gelen bir yazı ile Hicaz Veliahdı ve Hariciye Nazırı Emir Faysal'ın Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştireceği yönünde ilk resmi bildirimler yapılmıştır (BCA, 030.010/260.748.13). Bu istek Emir Faysal'ın çıktığı uzun soluklu bir Avrupa ziyareti sonrasında SSCB'den 8 Haziran 1932 tarihinde İstanbul'a gelmesi ile gerçekleşecektir (Şişman, 2000, s. 171).

11 Haziran'a kadar İstanbul'da kalan Emir Faysal ertesi gün trenle Ankara'ya ulaşmıştır. Ankara'da siyasi temaslarda bulunan Emir Faysal samimi bir atmosferde ağırlandı. Başta Atatürk ile olan görüşmelerde Türkiye'nin barışçı ve dostane bir dış politika izlediği ve bu konuda Suudi Arabistan Krallığı ile de ikili ilişkilerin iyileştirilmek istendiğinin altı çizilmiştir. Emir Faysal'da ziyaretten duyduğu memnuniyeti belirtmiş ve bu ziyaretin iki ülke arasındaki dostluğun artmasına vesile olmasını temenni etmiştir (Bostancı, 2013, s. 135).

23 Haziran 1931 tarihine kadar hükûmetin konuğu olarak İstanbul'da kalan Emir Faysal Palestina isimli vapurla Batum'a ve oradan Bakü yolu ile Tahran'a hareket etmiştir (Erdoğan, 2006, s. 157-160).

1.5. Yunanistan Başbakanı Panagiotis Tsaldaris'e Sunulan Hediyeler

Türkiye ve Yunanistan arasında dostluk seviyesine ulaşan ikili ilişkiler İktisat Bakanı Celal Bayar'ın Atina ziyaretinden kısa süre sonra Yunanistan Başbakanı Panagiotis Tsaldaris'in 10 Eylül 1933 tarihinde önce İstanbul'a ertesi günde Ankara'ya gelmesi ile yeni bir aşamaya gelmişti. Başbakan Tsaldaris, aynı Venizelos gibi Ankara'da samimi bir atmosferde karşılanmış ve gereken tüm konukseverlik sergilenmişti.

Panagiotis Tsaldaris gerçekleştirdiği ziyaret ve temaslardan sonra Ankara'daki son gününde Ankara Palas'ta şerefine verilen öğlen yemeğine katılmıştır. Konukların ve hükûmet erkânının bulunduğu bu yemek samimi bir ortamda gerçekleşti. Yemekten sonra İsmet Paşa, Yunan Başbakan ve bakanlara birer altın tabaka ile fotoğrafını hediye etti. Yunan Başbakan da bilmukabele kendi fotoğrafını vermiştir (Çakmak, 2007, s. 1277-1278).

Yunanistan Başbakanı ve bakanları 15 Eylül akşamı Ankara programını tamamlayarak İstanbul'a hareket etmiştir (Cumhuriyet, 16 Eylül 1933).

1.6. İran Şahı Rıza Pehlevi'ye Sunulan Hediyeler

Türkiye ile İran arasında mevcut sınır anlaşmazlıklarının çözülmesinden sonra Cumhurbaşkanı Atatürk, Şah Rıza Pehlevi'nin taç giyme törenine bir heyet göndermiş ve Şah'a değerli bir kılıç hediye etmiş ve onu Ankara'ya davet etmişti (Okur, 2004, s. 82, 83). Atatürk'ün bu davetini Rıza Pehlevi olumlu karşılamış ve memnuniyetini dile getirmişti (BCA, 030.010/758.17). İran Şahı'nın daveti kabul ettiğini bildirmesi üzerine Ankara'da gerekli hazırlıklara başlanmıştı (BCA, 030.18/45.35.5).

10 Haziran 1934'de Gürcübulak sınır kapısından Türkiye'ye giriş yapan İran Şahı uzun bir yolculuktan sonra 16 Haziran 1934 tarihinde Ankara'ya gelmiştir. 21 pare top atışı ile selamlanan ve binlerce kişinin sokaklara dökülmesi ile karşılanan Rıza Pehlevi Türkiye ziyaretinden oldukça memnun kalmıştır (Hâkimiyeti Milliye, 17 Haziran 1934; Akşam, 17 Haziran 1934).

Şah Rıza Pehlevi'ye Türkiye ziyareti sırasında verilen hediyeler arasında Kayseri fabrikasında üretilen uçak en dikkati çeken olmuştur. Bunun yanı sıra söz konusu ziyaretin bir hatırası olarak darphanede madalyalar basılmıştır. Altın, gümüş ve bronzdan imal edilen madalyaların bir yüzünde Cumhurbaşkanı Atatürk'ün diğer tarafında da İran Şahı'nın resimleri vardı. Altın madalya Rıza Şah Pehlevi'ye takdim edilmiş, gümüş ve bronz madalyalar da Şahın maiyetlerine verilmiştir (Milliyet, 3 Haziran 1934).

1.7. Irak Kralı Faysal'a Sunulan Hediyeler

1930 yılından sonra ülkesinin özerkliğini resmen elde eden Irak Kralı Faysal'ın Türkiye'ye bir ziyarette bulunma isteği 6 Temmuz 1931'de Ankara'ya gelmesi ile gerçekleşmişti (Cumhuriyet, 7 Temmuz 1931; Milliyet, 7 Temmuz 1931). Atatürk tarafından dostane bir şekilde karşılanan Kral Faysal Ankara'da bulunduğu süre zarfında en iyi şekilde ağırlandı. Her iki ülke arasındaki ikili ilişkilerin geliştirilmesi adına yapılan görüşmelerde görüş birliği söz konusuydu.

Kral Faysal 7 Temmuz günü Hacı Bayram Camiini, Ankara Kalesini ve Türk Ocağını ziyaret etmiş, TBMM'ye giderek bir süre "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun değişikliği için yapılan müzakereleri Cumhurbaşkanı locasında takip etmiştir (Cumhuriyet, 8 Temmuz 1931; Milliyet, 8 Temmuz 1931; Hâkimiyeti Milliye, 8 Temmuz 1931).

Irak Kralı Faysal şerefine verilen ziyafetlerde Cumhurbaşkanı Atatürk ve konuk devlet adamı tarafından verilen mesajlar sonrası Irak'la Türkiye arasında çeşitli anlaşmaların yapılması kararı alınmıştır. Atatürk tarafından Faysal'a hediye edilen resimler memnuniyetle karşılanmıştır. Kral Faysal Ankara'dan sonra İstanbul'a gitmiş ve bir süre bu şehirde kaldıktan sonra Viyana'ya hareket etmiştir.

1.8. İsveç Veliht Prens VI. Gustaf Adolf'a Sunulan Hediyeler

Türkiye ile İsveç arasında 1924 yılında imzalanan Dostluk Antlaşması'ndan sonra iki ülke arasındaki ilişkiler olumlu bir seyirde ilerlemekteydi. Karşılıklı saygı ve güvene dayalı, dostluk esasına dayanan bu tablo İsveç Veliht Prens Gustaf Adolf'un Türkiye'ye gelmesi ile en üst seviyeye ulaşmıştı. Bazı Ortadoğu ülkelerini kapsayan bir geziye çıkan Veliht Prens Gustaf Adolf Wasaland Vapuru ile İstanbul'a geldikten sonra 3 Ekim 1934 tarihinde trenle Ankara'ya ulaşmıştı (Hâkimiyeti Milliye, 2 Ekim 1934; Milliyet, 2 Ekim 1934; Akşam, 2 Ekim 1934; Cumhuriyet, 2 Ekim 1934).

Ankara'da bizzat Cumhurbaşkanı Atatürk tarafından samimi bir ortamda karşılanan Prens Adolf şerefine alışıldık üzere Cumhurbaşkanı Atatürk tarafından Çankaya Köşkü'nde, bir ziyafet verilmiştir Ziyafeti geç vakte kadar süren bir suare takip etmiştir.

İsveç Veliht Prens Gustaf Adolf Ankara'da bulunduğu süre zarfında çok sayıda tarihi mekânı gezmiş ve çeşitli eğitim kurumlarında incelemelerde de bulunmuştur. Prens 4 Ekim günü eşi Prenses Louis ve kızı Prenses İngrid ile birlikte gerçekleştirdiği Yüksek Ziraat Enstitüsü ziyareti birçok anıyı içinde barındırmıştır. Prens ve Prensesler, Enstitüde Ziraat Bakanı Muhlis Bey ile Enstitü Müdürü ve Genel Sekreteri tarafından karşılanmıştır. Prens Gustaf Adolf, rektörlük dairesini ve kütüphaneyi gezmiş ve kütüphane de gördükleri mükemmeliyetten dolayı takdirini belirterek İsveç'ten de kitaplar hediye edeceğini söylemiştir. Prens Gustaf Adolf'a bu ziyaretini hatırası olarak enstitünün çeşitli kısımlarına ait resimlerden oluşan bir albüm takdim edilmiştir. Aynı gün Ankara'dan ayrılan yabancı konuklar arkalarında hatırı sayılır bir dostluk izi bırakmışlardır.

1.9. Yunanistan Başbakanı İoannis Metaxas'a Sunulan Hediyeler

Türkiye'nin Atatürk Döneminde Balkanlarda sürdürdüğü barış ve dostluk politikası İkinci Dünya Savaşı öncesinde Türk-Yunan ilişkilerine olumlu yansımıştır. İki ülke arasındaki işbirliğinin artmasına neden olan karşılıklı ziyaretlerin bir diğeri Balkan askeri manevralarında bulunan Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak 2 Ekim 1937 tarihinde Atina'ya gitmesi ile gerçekleşmiştir. Bu ziyaretten kısa bir süre sonra Başbakan Yunanistan Başbakanı İoannis Metaxas Türkiye gezisine çıkmıştı (Yılmaz, 2019, s. 15-16).

Başbakan Metaxas, 18 Ekim 1937 tarihinde Averof Kruvazörü ile İstanbul'a geldikten sonra ertesi gün trenle Ankara'ya gelmiştir. Başbakan Vekili Celal Bayar, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras ve Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı ziyaret eden Başbakan Metaxas daha sonra Atatürk tarafından Çankaya'da kabul edilmiştir (Kocatürk, 561). Bilal Şimşir'e göre Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras Atatürk'ün Yunan Başbakan ile olan görüşmesindeki konuşmaları Fransızcaya çevrilmiş, görüşmenin notlarını da Ruşen Eşref Ünaydın tutmuştur. Görüşmede iki ülkeyi ilgilendiren sorunlar ayrıntılarıyla ele alınmış, bundan başka diğer konulara da değinilmiştir. Görüşmenin sona ermesinden sonra Başbakan Metaxas'a bir altın tabaka ile gümüş bir çerçeve içinde Atatürk imzalı fotoğraf konuk liderin eşine ise ipekli bir Hereke Seccadesi hediye edilmiştir (Şimşir, 1981, s. 179-196).

Başbakan İoannis Metaxas'ın Ankara'da konuk edildiği o günlerde Yunanistan ile birçok konuda anlaşmaya varılmıştır. Metaxas ve eşi 20 Ekim günü sağlık nedenleri ile dinlenmekte olan Başbakan İsmet İnönü'yü Pembe Köşk'te ziyaret etmiştir. Ertesi gün ise Yunan başbakan Ankara'dan ayrılmadan önce İsmet İnönü, eski dostu Metaxas'a nadide çiçeklerden yapılmış güzel bir buket göndermiştir (Ulus, 21 Ekim 1937; Akşam, 21 Ekim 1937; Tan, 21 Ekim 1937).

2. İsmet İnönü Döneminde Türkiye'ye Gelen Yabancı Devlet Başkanlarına Sunulan Hediyeler

2.1. Irak Kral Naibi Abdülillah'a Sunulan Hediyeler

Türkiye ve Irak arasında Atatürk Döneminde başlayan iyi ilişkiler İkinci Dünya Savaşı yılları sırasında durma noktasına gelmişti. Fakat savaşın sona ermesinden sonra Türkiye'ye gelen ilk devlet adamı Irak Kral Naibi Abdülillah olmuştur. Eylül

1945'te Londra'da bulunan Abdülillah bizzat Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından Türkiye'ye davet edilmiştir. Davete icabet eden Kral Naibi Abdülillah ile Nuri Said Paşa, 15 Eylül 1945 tarihinde İstanbul'a gelmiştir (BCA, 30.10.0.0/259.747.46.).

Konuk devlet adamları bir günlük bir dinlenmeden sonra 16 Eylül akşamı İstanbul'dan tren ile hareket etmiş ve ertesi gün de Ankara'ya varmıştır. Ankara Garı'nda Cumhurbaşkanı İnönü ve diğer yetkililer tarafından törenle karşılanan Kral Naibi Abdülillah ile Nuri Said Paşa, Ankara Palas'ta ağırlandı. Akşam ise konuklar şerefine Çankaya Köşkü'nde bir ziyafet verilmiştir (Belen, 2011, s. 138-139; Cumhuriyet, 19 Eylül 1945).

Irak Kral Naibi Abdülillah 18 Eylül günü ilk olarak Etnografya Müzesi'nde Atatürk'ün geçici kabrini ziyaret ederek bir çelenk bırakmıştır. Öğle yemeği için Ankara Palas'a geçen konuklar ardından Yüksek Ziraat Enstitüsü'nü gezmiştir. Naip Abdülillah burada Tarım Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu, dekanlar ile öğrenciler tarafından karşılanmıştır. Çok sayıda devlet adamını ağırlamış olan Enstitü'nün kuruluşu ve çalışmaları hakkında Naibe izahat verilmiş ve özel olarak hazırlanmış bir kılavuz takdim edilmiştir. Naip Abdülillah bundan sonra Enstitüde incelemelerde bulunmuştur (Cumhuriyet, 19 Eylül 1945; Vatan, 19 Eylül 1945).

Irak Kral Naibi Abdülillah Ankara'da bulunduğu süre zarfında Dr. Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü, Çubuk Barajı, Ankara Stadyumu, Ankara Hipodromu, Hasanoğlan Köy Enstitüsü gibi yerleri ziyaret etmiştir. Oldukça samimi bir atmosferde ziyaret programını tamamlayan konuklar 20 Eylül günü ülkelerine dönmek üzere Ankara'dan ayrılmıştır.

2.2. Ürdün Kralı Abdullah Bin Hüseyin'e Sunulan Hediyeler

Ürdün'ün 1946 yılında resmen bağımsızlığını ilan etmesinden sonra Türkiye ile olan diplomatik münasebetler başlamıştı. Bu çerçevede Amman'a giden Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Büyükelçi Feridun Cemal Erkin Kral Abdullah'ı Türkiye'ye davet etmiştir. Bu davet kısa süre sonra karşılığını bulmuş ve Kral Abdullah 8 Ocak 1947 tarihinde Ankara'ya gelmiştir. Cumhurbaşkanı İnönü tarafından samimiyetle karşılanan Kral Abdullah Ankara Palas'ta ağırlandı ve Çankaya Köşküne çıkarak şerefine verilen ziyafete katılmıştır (Ulus, 09 Ocak 1947).

Ürdün Kralı Abdullah Ankara'daki ikinci gününde önce Atatürk'ün Etnografya Müzesi'ndeki geçici kabrini ziyaret etmiştir. Daha sonra Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne gitmiştir. Kral Abdullah burada Tarım Bakanı Faik Kurdoğlu tarafından enstitü hakkında verilen bilgileri dinlemiş ve enstitüye olan ziyareti için hazırlanmış olan programı incelemiştir. Kral bundan sonra enstitü ilim heyetini, öğrenci temsilcilerini ve bu arada enstitü'nün yabancı öğrencileri arasında bulunmakta olan Irak ve Suriyeli gençleri kabul etti. Bu kabul sırasında öğrenci temsilcilerinden iki kız öğrenci Kral'a Ürdün ve Türk millî renklerinden oluşan kurdelelerle bağlanmış bir kısım enstitü ders kitaplarını takdim etmiştir (Ulus, 10 Ocak 1947).

10 Ocak günü Hacı Bayram Veli Camiinde Cuma Namazını kılan konuk devlet adamına Marmara Köşkü'nde özel bir akşam ziyafeti verilmiştir (Akşam, 11 Ocak 1947; Ulus, 11 Ocak 1947). Kral Abdullah ertesi gün ise önce İsmet Paşa Kız Enstitüsünü ardından da Harp Okulunu ziyaret etmiştir. Başta Genelkurmay Başkanı Orgeneral Salih Omurtak olmak üzere kalabalık bir heyet tarafından karşılanan konuk Kral Harp Okulunun derslikleri ve birçok birimini ziyaret etmiştir. Ürdün ve Türk bayrakları ile süslenmiş olan okul spor alanını da gezen Kral bir bölükle muharebe tatbikatı örneğini takip etmiştir. Bu tatbikattan sonra bölük Kral huzurunda bir geçit töreni yapmıştır. Kral Abdullah'a Harp Okulunu ziyaretinde, Okul Komutanı tarafından okulun çalışmaları hakkında bilgi verilmiş ve Harp Okulunun 100. yılı münasebetiyle yayımlanmış olan okul tarihçesi Krala takdim edilmiştir (Akşam, 12.01.1947; Ulus, 12.01.1947).

Ürdün Kralı Abdullah Harp Okulu sonrası Ankara Sanat Okulunda da izlenimlerde bulunmuş ve aynı gün İstanbul'a gitmek üzere Ankara Garı'ndan uğurlanmıştır (Ulus, 12 Ocak 1947; Akşam, 12 Ocak 1947).

3. Demokrat Parti Döneminde Türkiye'ye Gelen Yabancı Devlet Başkanlarına Sunulan Hediyeler

3.1. Yunanistan Kralı I. Paulos'a Sunulan Hediyeler

Başbakan Adnan Menderes'in 26 Nisan 1952 tarihinde gerçekleştirdiği Atina ziyaretinden çok kısa bir süre sonra Yunanistan Kralı Paulos ve Kraliçe Frederica Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın davetlisi olarak 8 Haziran 1952 günü Elli Kruvazörü ile İstanbul'a gelmişti (Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi [CBA], Yer No: 3/3-30, Fihrist No: 1500). Ertesi gün İstanbul'dan hareket eden trenle Ankara'ya gelen Yunanistan Kralı ve Kraliçesinin karşılaşmaları dostane ve samimi bir ortamda olmuştu. Kral ve Kraliçenin Çankaya'ya gitmek üzere geçecekleri bütün bulvarlarda sağlı sollu insanlar sevinç gösterisinde bulunmaktaydı. Konuk kral Çankaya Köşkü'nde öğle yemeğine katıldıktan sonra Atatürk'ün geçici kabrini ziyaret etmiş ve oradan Çankaya Köşküne geçmişti (Cumhuriyet, 10 Haziran 1952).

Kral Paulos 10 Haziran günü Hitit Müzesini ve Augustus Tapınağını ziyaret ettikten sonra öğle yemeğini Meclis Başkanı Koraltan'ın davetlisi olarak Orman Çiftliği'ndeki Marmara Köşkü'nde yemiştir. Yemekten sonra, Kral Paulos ve Kraliçe Frederica şerefine Hipodromda askerî bir tören yapılmıştır. Yunan Kral ve Kraliçesi aynı gün akşam saatlerinde Yunanistan Büyükelçiliği'nde Cumhurbaşkanı Celal Bayar şerefine bir ziyafet vermiştir. Bu ziyafeti Ankara Palas'ta Yunanistan Büyükelçisi ve eşinin bir resmi kabulü takip etmiştir. Kral Paul, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'a "Saint Sauveur Nişanı"nın büyük kordonunu vermiştir (Oğul, 2018, s. 16).

11 Haziran günü stadyum da, daha önce hava muhalefeti dolayısıyla tehir edilmiş olan 19 Mayıs gösterileri takip eden Yunan konuklar çeşitli kurumları ziyaret etmiş Opera'nın salonunda düzenlenen baloya katılmıştır (Akşam, 11 Haziran 1952).

Ankara'daki ziyaret ve temaslarını sona erdiren Yunan Kralı ve Kraliçesi 13 Haziran günü İstanbul'a gelmiştir. Cumhurbaşkanı Bayar tarafından Dolmabahçe Sarayı'nda düzenlenen suare Kral'a altın bir sigara kutusu hediye edilmiştir. Kral ve Kraliçe'ye Türkiye'den ayrılmadan önce Berrin Menderes tarafından el işi bir örtü ve İstanbul Belediye Başkanı tarafından kıymetli bir vazo, işlemeli bir örtü ve albüm hediye edilmiştir (Oğul, 2018, s. 18-19).

3.2. Yunanistan Başbakanı Alexandros Papagos'a Sunulan Hediyeler

Türkiye ile Yunanistan arasında Atatürk Döneminde başlayan iyi ilişkiler Demokrat Parti iktidarının ilk yıllarında da devam etmekteydi. Son olarak Başbakan Adnan Menderes'in de Atina ziyaretinden sonra Yunanistan Başbakanı Mareşal Aleksandros Papagos 16 Haziran 1953 günü Ankara Vapuru ile İstanbul'a gelmişti. Ertesi gün trenle Ankara'ya ulaşan Başbakan Papagos, Başbakan Adnan Menderes ve diğer yetkililer tarafından karşılanmıştı. Konuk başbakan ilk olarak Çankaya Köşkü'ne giderek özel defteri imzalamış ve sonrasında Atatürk'ün geçici kabrini ziyaret etmişti (Cumhuriyet, 18 Haziran 1953; Akşam, 18 Haziran 1953; Ulus, 17 Haziran 1953).

18 Haziran günü Türk ve Yunan tarafları arasında yapılan siyasi müzakerelerden sonra Çankaya Köşkü'ne giden Başbakan Papagos ve Başbakan Yardımcısı Panagiotis Sifnaios, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'a Yunan Kralı'nın bir hediyesini takdim etmiştir. Bir hatıra albümünden ibaret bulunan bu hediye Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Yunanistan'a yapmış olduğu ziyarete ait resimleri içermiştir. Diğer taraftan, Mareşal Papagos da Başbakan Adnan Menderes'e antika bir vazo hediye etmiştir. Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'ye de Yunanistan'a ait resimleri içeren bir albüm vermiştir (Cumhuriyet, 19 Haziran 1953; Akşam, 19 Haziran 1953; Ulus, 19 Haziran 1953).

Başbakan Papagos ile başkentte bulunduğu son gününde Hitit Müzesini gezerek ilgililerden bilgi almıştır. Bu arada Yunan devlet adamlarına müzeden çeşitli hediyeler verilmiştir. Konuklar daha sonra öğle yemeğini Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü ve eşinin davetlisi olarak Dışişleri Köşkü'nde yemiştir. Öğleden sonra da bazı yerleri gezen konuklar, akşam trenle İstanbul'a hareket etmiştir (Cumhuriyet, 20 Haziran 1953; Akşam, 20 Haziran 1953; Ulus, 19 Haziran 1953).

3.3. Lübnan Cumhurbaşkanı Camille Chamoun'a Sunulan Hediyeler

Başbakan Adnan Menderes'in Ocak 1955'de yaptığı Lübnan ziyaretinden yaklaşık dört ay sonra Lübnan Cumhurbaşkanı Camille Chamoun ile Başbakan Sami El-Sulh iade-i ziyaret amacıyla Türkiye'ye gelecekti. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın resmi davetlisi olan Cumhurbaşkanı Camille Chamoun 1 Nisan 1955 tarihinde Esenboğa Havaalanı'nda karşılanmıştır. Çankaya'daki Hariciye Köşkü'ne kadar sevgi gösterileri ile karşılanan Lübnanlı konuklar kendilerinden önce Ankara'yı ziyaret eden devlet adamlarına benzer bir ziyaret programı ile ağırlanmışlardır (Tan, 2 Nisan 1955; Milliyet, 2 Nisan 1955).

Cumhurbaşkanı Camille Chamoun, 2 Nisan sabahı ikamet ettiği Hariciye Köşkü'nde Ankara Valisi ve Belediye Başkanı Kemal Aygün'ün başkanlığındaki Belediye Meclisi üyelerinden oluşan bir heyeti kabul etmiştir. Bu kabulde Vali ve Belediye Başkanı, ceviz bir mahfaza içindeki Hacibektaş taşından yapılan ve üzerinde kabartma olarak Ay Yıldız bulunan bir sandukayı hediye etmiştir (Milliyet, 3 Nisan 1955).

Cumhurbaşkanı Camille Chamoun 4 Nisan günü ilk olarak Hitit Müzesi ve Ziraat Fakültesini ziyaret etmiştir. Cumhurbaşkanı Ziraat Fakültesi'nde Ankara Üniversitesi Rektörü Prof. Hüseyin Cahit Oğuzoğlu ve diğer öğretim üyeleri tarafından kapıda karşılanmıştır. Öğrencilerin büyük ilgi gösterdiği Cumhurbaşkanı ve eşine, fakülte rozeti takdim edilmiştir. Bundan sonra iki kız öğrenci de karanfillerden yapılmış birer buketi Bayan Chamoun'a sunmuştur. Lübnan Cumhurbaşkanı fakülteyi gezdikten sonra Vali Kemal Aygün'ün şereflerine Çubuk Barajı'nda verdiği kır yemeğinde hazır bulunmak üzere fakülteden ayrılmıştır (Tan, 5 Nisan 1955; Milliyet, 5 Nisan 1955).

3.4. Irak Kralı II. Faysal'a Sunulan Hediyeler

Türkiye ve Irak arasında 1954 yılında Ortadoğu'da bir güvenlik teşkilatı kurulmasından sonra Ankara'ya üst düzey bir ziyaret gerçekleşecekti. 26 Haziran 1955 tarihinde İstanbul'dan Ankara'ya gelen bu kişi Irak Kralı II. Faysal'dı. Kralın beraberinde Velihaht Prens Abdullah, Başbakan Nuri Said Paşa da yer almaktaydı. Kral II. Faysal, Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından 27 Haziran günü samimi bir şekilde karşılanmıştı (CBA, Yer No: 3/7-2, Fihrist No: 3617). Hariciye Köşkü'nde ağırlanan konuk devlet adamı Anıtkabir'i ziyaret ettikten sonra Çankaya Köşkü'nde şerefine verilen resmî ziyafete katılmıştır (CBA, Yer No: 3/7-2, Fihrist No: 3617-13).

Kralı II. Faysal Ankara'da bulunduğu ikinci gün ikametgâhında Ankara Valisi ve Belediye Başkanı Kemal Aygün başkanlığındaki heyeti kabul etmiştir. Bu kabul Kemal Aygün bir konuşma yaparak Ankaralıların, Kral Faysal'a karşı olan sevgisinden ve yakınlığından bahsetmiştir. Daha sonra Kemal Aygün, Kral'a Hacibektaş taşından yapılmış ve üzerine kabartma Anıtkabir resmi bulunan bir kutu, Velihta da bir tarafında Anıtkabir ve diğer tarafında Ankara Kalesi'nin resmi bulunan bir puro takımı hediye olarak takdim etti (Milliyet, 29 Haziran 1955).

3.5. İran Şahı Muhammed Rıza Pehlevi'ye Sunulan Hediyeler

2 Nisan 1955'te Türkiye, İran, Irak ve Pakistan tarafından Bağdat Paktı'nın kurulduğu süreçte Başbakan Adnan Menderes Tahran'a bir ziyaret gerçekleştirmişti. Menderes bu ziyaret sırasında İran Şahı Muhammed Rıza Pehlevi'yi Türkiye'ye davet etmişti. Muhammed Rıza Pehlevi bu davete icabet ederek 15 Mayıs 1956'da özel bir uçakla Esenboğa Havaalanına gelecekti. Havaalanında çiçeklerle karşılanan konuk devlet adamı ve eşi ikametlerine tahsis edilen Hariciye Köşkü'ne kadar olan güzergâh üzerinde toplanan halk tarafından sevinç gösterileri ile karşılanmıştı. Aynı gün Anıtkabir'i ziyaret eden daha sonra Pehlevi Çankaya Köşkü'nde şerefine verilen ziyafete katılmıştır (Vatan, 16 Mayıs 1956).

16 Mayıs günü Türk Ocağı'nda düzenlenen bir törene katılan İran Şahına Ankara Belediyesi tarafından fahri hemşehrlik beratı verilmiştir (Ertan ve Demirtaş, 2021: 1713-1714). Bu tören sırasında Ankara Belediye Başkanı Orhan Eren tarafından Muhammed Rıza Pehlevi'ye Hacibektaş taşından yapılmış bir kutu ile bir vazo hediye edilmiştir. İran Şahının teşekkür konuşmasından sonra konuklar Türk Ocağı binasını gezmiştir. Muhammed Rıza Pehlevi ile İmparatoriçe Süreyya Pehlevi, öğleden sonra ise Devlet Konservatuarını ve Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulunu gezmiştir. Konuklara bu ziyaretlerinin bir hatırası olarak zarif bir işlemeli kutu içinde simle işlenmiş bir çevre ile simle işlenmiş bir gece çantası, içinde yine simle işlenmiş pudriyer ve tarak mahfazası hediye edilmiştir (Vatan, 17 Mayıs 1956; Cumhuriyet, 17 Mayıs 1956; Milliyet, 17.05.1956).

İran Şahına gösterilen olağanüstü alaka ertesi gün devam etmiştir. Öyle ki Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Muhammed Rıza Pehlevi ile İmparatoriçe Süreyya'ya ziyaretlerinin hatırası olarak Karacabey harasında yetiştirilmiş olan İngiliz kanı bir kısrakla bir aygır hediye etmiştir. Aynı gün Hipodrom da yapılan askerî geçit törenine katılan İran Şahı ardından beraberindeki İran heyeti Harp Okulunu ziyaret etmiştir. Okulda incelemelerde bulunan ve öğrencilerin yapmış olduğu gösterileri takip eden, okulun hâtıra defterini imzalayan Şah'a, üzerinde Harp Okulu arması bulunan bir şilt ile iğne hediye edilmiştir. Bu arada İmparatoriçe Süreyya da önce Türk Kadınlar Birliği Genel Merkezini ziyaret etmiştir. Sonrasında da Türk El Sanatlarını Tanıtma Derneğine gitmiş ve burada kendisine bir takım hediyeler takdim edilmiştir. Her iki ziyaretten oldukça memnun olan İmparatoriçe Süreyya, daha sonra Hitit Müzesi'ni gezmiştir. İmparatoriçeye müzeden ayrılmadan önce müzede tarihî eserlerden birinin kopyası ile bakır bir tepsi hediye edilmiştir (Vatan, 18 Mayıs 1957; Cumhuriyet, 18 Mayıs 1956; Milliyet, 18 Mayıs 1956).

3.6. Afganistan Başbakanı Serdar Muhammed Davud Han'a Sunulan Hediyeler

Afganistan'ın Başbakanı Serdar Muhammed Davud Han Türk hükûmetinin resmi davetlisi olarak 17 Nisan 1957'de özel bir uçak ile Esenboğa Havaalanına gelmişti. Burada Başbakan Menderes ve Türk heyeti tarafından dostane bir şekilde karşılanan Serdar Muhammed Davud Han ikametlerine tahsis edilen Hariciye Köşkü'ne geçmişti. Anıtkabir'deki törenden sonra şerefine verilen yemeğe katılmıştı (Cumhuriyet, 18 Nisan 1957).

Başbakan Serdar Muhammed Davud Han, 19 Nisan günü beraberindeki Afganistan Dışişleri Bakanı Muhammed Naim Han ile Afganistan Büyükelçisi ile birlikte önce Harita Genel Müdürlüğünü ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sırasında konuk devlet adamlarına fotoğraflar ve numuneler hediye edilmiştir. Afganistan Başbakanı daha sonra beraberindeki zevatla birlikte Kara Harp Okulu ve Beşinci Zirhlı Tugayı ziyaret etmiştir (Cumhuriyet, 20 Nisan 1957).

Türk ve Afgan devlet adamları arasında yapılan resmi toplantılar sonunda özellikle Ortadoğu meselelerine temas edilmiştir. Ayrıca Türkiye aktif tarafsızlık siyaseti takip eden Afganistan'a hür dünya içinde kalmasını temin için yardımcı olmayı vaat etmiştir (Cumhuriyet, 20 Nisan 1957).

3.7. Afganistan Kralı Muhammed Zahir Şah'a Sunulan Hediyeler

Başbakan Adnan Menderes'in 24 Temmuz 1956'da yaptığı Afganistan ziyareti sonrası devam eden dostluk ve kardeşlik bağının bir devamı olarak Kral Muhammed Zahir Şah 26 Ağustos 1957'de Ankara'ya gelmişti. Bizzat Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından karşılanan Afgan liderin içinde yer aldığı kortej Hariciye Köşkü'ne giden yol boyunca öğrencilerin ve Ankara halkının sevinç gösterileri içinde ilerlemişti. Kral Muhammed Zahir Şah kendisinden önce Ankara'ya gelen devlet adamlarında olduğu gibi başkentte olduğu ilk gün bilindik ziyaret ve davetlerde yer almıştı (Yeni Sabah, 27 Ağustos 1957; Zafer, 27 Ağustos 1957).

Afganistan Kralı Muhammed Zahir Şah'a 27 Ekim günü Hariciye Köşkü'nde fahri hemşehrilik beratının verildiği bir tören yapılmıştır (Ertan ve Demirtaş, 2021, s. 1718). Bu törenden sonra Harp Okulunu ziyaret eden Zahir Şah, burada okul kumandanı tarafından Harp Okulunun kuruluşu, çalışmaları ve eğitim sistemi hakkında geniş bilgi almıştır. Okul kumandanı tarafından Muhammed Zahir Şah'a, Harp Okulu arması havi bir şilt harp okulu ziyaretlerinin bir hatırası olarak hediye edilmiştir. Muhammed Zahir Şah, Harita Genel Müdürlüğü ve Ankara Mühimmat Fabrikası'ndaki ziyaret programından sonra Hariciye Köşkü'nde şerefine verilen ziyafete katılmıştır (Zafer, 30 Ağustos 1957).

3.8. İtalya Cumhurbaşkanı Giovanni Gronchi'ye Sunulan Hediyeler

İtalya Cumhurbaşkanı Giovanni Gronchi'nin 11 Kasım 1957'de Ankara'ya gelmesi ile Türk-İtalyan ilişkileri bir üst seviyeye çıkmıştı. Cumhurbaşkanı Gronchi'nin Ankara'da olduğu zaman zarfında taraflar arasında siyasi ve ticari görüşmeler yapılmış, Rusların Ortadoğu'da takındıkları tavır üzerinde durulmuş ve 15 Aralık'ta Paris'te Başkanlar seviyesinde toplanacak NATO konferansında ele alınacak konular üzerinde fikir alışverişi yapılmıştı (Zafer, 13 Kasım 1957).

Cumhurbaşkanı Giovanni Gronchi, 12 Kasım günü Hariciye Köşkünde yapılan törende, Türk-İtalyan dostluk ve ittifakının ve her sahadaki işbirliğinin gelişmesinde hizmetleri geçmiş zevata "Büyük Haç Nişanı", "Grand Efficler" ve "Komandotore Rütbeleri"ni tevcih etmiştir. İtalyan devlet adamı bu törenden sonra Augustus Tapınağını ve Hacı Bayram Türbesini ziyaret ederek tetkiklerde bulunmuştur. Gronchi daha sonra Arkeoloji Müzesine giderek buradaki tarihî eserler hakkında bilgi almıştır. Konuk devlet adamı müzeden ayrılırken şeref defterini imzalamış ve kendisine hediye edilen Alacahöyük Kral ve Prens mezarlarında bulunan Güneş Kursu'ndan dolayı teşekkürlerini bildirmiştir (Vatan, 13 Kasım 1957; Yeni Sabah, 13 Kasım 1957; Akşam, 13 Kasım 1957).

Ankara'daki gezi ve temaslarını tamamlayan İtalya Cumhurbaşkanı Gronchi 13 Kasım günü İstanbul'a hareket etmiştir. Gronchi Türkiye'yi ziyaretinin sonunda Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ı İtalya'ya davet etmiştir (Çelebi, 2015, s. 123).

3.9. Endonezya Cumhurbaşkanı Ahmed Sukarno'ya Sunulan Hediyeler

Türkiye ve Endonezya arasında diplomatik ilişkiler 1950 yılında kurulmuştu. İki ülke başkentlerinde karşılıklı olarak büyükelçiliklerin açılmasından sonra 1959 yılında Endonezya Cumhurbaşkanı Ahmed Sukarno Ankara'ya gelmişti. Esenboğa Havaalanında Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından karşılanan Sukarno kendisine tahsis edilen Hariciye Köşkü'ne ulaşmıştı. Aynı gün TBMM'ye gelen ve burada bir konuşma yapan konuk devlet adamı şerefine Çankaya Köşkü'nde yemek verilmişti (Akşam, 25 Nisan 1959; Ulus, 25 Nisan 1959; Zafer, 25 Nisan 1959; Vatan, 25 Nisan 1959).

Cumhurbaşkanı Ahmed Sukarno şerefine 25 Nisan günü Hipodrom da bir askerî geçit töreni yapılmıştır. Hipodrom daki bu törenden sonra Sukarno ve Cumhurbaşkanı Bayar Anıtkabir'i ziyaret etmiştir. Konuk cumhurbaşkanı Ankara Palas'ta şerefine verilen öğle yemeğinden sonra Hariciye Köşkü'ne geçmiştir. Burada kendisine Ankara Belediye Meclisinin kararı uyarınca fahri hemşehrilik beratı verilmiştir. Tören sonrasında Sukarno'ya Ankara kalesine ait bir tablo ve Ankara taşından yapılan bir kutu hediye edilmiştir. Aynı günün akşamı Cumhurbaşkanı Ahmed Sukarno saat 20.30'da Hariciye Köşkü'nde Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve eşi şerefine bir yemek vermiştir (Vatan, 26 Nisan 1959; Zafer, 26 Nisan 1959).

3.10. Hindistan Başbakanı Pandit Jawaharlal Nehru'ya Sunulan Hediyeler

1947 yılından itibaren başlayan hemen Türkiye-Hindistan ilişkileri ilk yıllarında büyük ölçüde diplomatik vasıtalarla devam etmiştir. Bu iki coğrafya arasındaki esas ortak hareket mekanizması Demokrat Parti Döneminde tesis edilmiştir. Karşılıklı parlamento heyetleri, milletvekilleri ve bakanların ziyaretleri ile önem kazanan süreç Başbakan Adnan Menderes'in 1958 yılındaki Uzakdoğu gezisi sırasında Hindistan'a uğraması ile en üst düzeye çıkmıştır. Başbakan Menderes'in Yeni Delhi'de konuk olduğu Pandit Nehru 27 Mayıs'ın hemen öncesinde Türkiye'ye gelerek iade-i ziyaret gerçekleştirmiştir.

Türkiye'de siyasi ve toplumsal gerginliğin arttığı bir dönemde Ankara'ya konuk olan Nehru 20 Mayıs 1960 günü Esenboğa Havaalanı'nda Başbakan Adnan Menderes ve diğer yetkililer tarafından karşılanmıştır (Cumhuriyet, 21 Mayıs 1960; Vatan, 21

Mayıs 1960). Konuk devlet adamı geçeceği güzergâh üzerinde toplanan halk tarafından selamladıktan sonra Hariciye Köşkü'nde bir süre dinlenmiştir. Alışıldığı üzere akşam Ankara Palas'ta Nehru şerefine resmi bir kabul töreni yapılmıştır (Cumhuriyet, 21 Mayıs 1960; Vatan, 21 Mayıs 1960).

Nehru Ankara'da bulunduğu ikinci gün Anıtkabir'i ziyaret ettikten sonra Başbakanlığa gelmiştir. Burada Türk ve Hint heyetler arasında görüşmeler başlamıştır. Aynı gün Dışişleri Bakanlığına bir basın toplantısı yapan konuk başbakan demokrasi üzerine bir konuşma yapmıştır. Bu arada Ulus gazetesi muhabirlerinden Leylâ Çambel, başbakana yaklaşıp Atatürk'ün gömleğini Pandit Nehru'ya armağan etmiştir. Nehru, Atatürk'ün tarihi değeri bulunan bu gömleği teşekkür ederek almış ve Hindistan'da bir müzede saklanacağını belirtmiştir (Cumhuriyet, 21 Mayıs 1960; Vatan, 21 Mayıs 1960). Türkiye'yi ziyarette bulunan bir üst düzey yabancı konuya ilk defa böyle bir hediye verilirdiği dikkatlerden kaçmadığı gibi bu kişinin bir gazeteci olması da bir başka farklılık olmuştur.

Heyetler arasında Başbakanlıkta yapılan görüşmeler 22 Mayıs günü sona ermiştir. Çankaya Köşkü'nde konuklar şerefine verilen öğle yemeğinin ardından Başbakan Nehru ülkesine dönmek üzere Esenboğa Havaalanından hareket etmiştir (Cumhuriyet, 21 Mayıs 1960; Vatan, 21 Mayıs 1960).

Sonuç

Çalışmada, Atatürk, İnönü ve Demokrat Parti Dönemlerinde Türkiye'ye gelen çok sayıda devlet başkanına sunulan hediyelere ve bunların taşıdıkları anlamlara dair hazırlanan bu çalışma ile 1923-1960 yılları arasındaki Türk diplomasi tarihine farklı bir pencereden bakılmaya çalışılmıştır. Söz konusu yıllarda ilk olarak genel Türkiye dış politikası ile Türkiye'nin daha yakın siyasi ilişki içerisinde olduğu ülkeler ele alınmıştır. Buna göre 1928'den 1938'e kadar uzanan yaklaşık 10 yıllık sürede Afganistan, Irak, Yunanistan, Macaristan, Japonya, Bulgaristan, Hicaz, İran, İsveç, Yugoslavya, İngiltere, Suriye, Ürdün ve Romanya gibi çeşitli ülkelerden çok sayıda üst düzey devlet lideri Türkiye'ye gelmiştir. Çoğu hem Ortadoğu hem de Balkanlara yönelik barış ve güvenlik politikalarının bir sonucu da olan bu ziyaretler oldukça samimi bir atmosferde gerçekleşmiştir. İngiltere, İsveç, Macaristan ve Japonya gibi ülkelerden olan ziyaretler ise Atatürk Dönemi'nde takip edilen çok yönlü dış politikanın bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Döneminde tespit edilen ziyaret sayısı sadece dört olmuştur. İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında uluslararası gelişmelerinden etkilenen bu azlık Demokrat Parti iktidarı yıllarında oldukça artmıştır. Artık bölgesel ortaklıklar yanında Batı Bloğunun bir temsilcisi ve NATO üyesi olarak çok daha fazla ülke ile dostane ilişkiler geliştirilen bu dönem askeri bir darbe ile sona ermiştir.

1928-1960 yılları arasındaki tüm yabancı ziyaretlerin incelendiği bu çalışmada ilk olarak Afganistan Kralı Amânullah Han ile başlayan hediyeleşme geleneği sergilenmeye çalışılmıştır. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Döneminde sınırlı dış ziyaretler içerisinde hediye takdimleri de basına ve kamuoyuna çok az yansımıştır. Demokrat Parti Döneminde ise on ziyaret içerisinde hediyeleşme örneğine daha net bir şekilde rastlanmıştır.

Çalışmada görülebileceği üzere Türkiye'ye gelen devlet adamlarının Türkiye'ye ayak bastıkları andan itibaren gördükleri teveccüh Ankara'da artarak devam etmiştir. Ankara'da geçirilen ilk günde bilindik ziyaret ve törenler yapıldıktan sonra diğer günler içinde şehir gezisi yapılmış ve yabancı konuklara hediyeleri sunulmuştur. Türk devlet adamlarının yabancı ülkelere yaptıkları gezilere karşın yabancı devlet başkanlarının yaptığı iade-i ziyaretler durumunda hediyeleşmelerin buna bağlı olarak arttığı görülmüştür.

Ankara'da bulunan konuklara hediyeleri genellikle Ankara Palas, Hariciye Köşkü veya Marmara Köşkü'nde verilen ziyafetlerde sunulmuştur. Bu ziyafetlerde her iki ülke devlet adamları birer konuşma yapmış ve ardından Türkiye'ye özgü hediyeler takdim edilmiştir. Ankara'da bulunan devlet liderlerine bazen Ankara belediye başkanı tarafından hemşehrilik berati verilmiş ve bu amaçla yapılan törenlerde konuklara Ankara'yı hatırlayacakları hediyeler sunulmuştur.

Verilen hediyelerin cinsi ve biçimi zaman zaman konuk devlet başkanının önemine veya aradaki samimi dostluk ilişkilerine göre şekillenmiştir. Bu noktada özellikle Afganistan Kralı Amânullah Han'a, İran Şahı Rıza Pehlevi'ye verilen hediyeler diğerlerine göre oldukça değerli olmuştur. Çalışmamızda hediye sunulan devlet başkanlarının yine de durumdan oldukça memnuniyet duydukları hediye bir fotoğraf albümü dahi olsa buna önem verdikleri de dikkati çekmiştir.

Yabancı konuklara sunulanların canlı hediyeler ile bunların dışında kalan diğer hediyelik eşyalar olmak üzere ikiye ayrıldığı tespit edilmiştir. Buna göre canlı hediyeler arasında Ankara kedisi, at gibi hayvanlar yer almıştır. Çoğunluğu oluşturan diğer hediyelik eşyalar arasında ise fotoğraf albümü, ipek seccade, kılıç, çay takımı, silah, altın tabaka, madalya, resimler, sigara kutusu, sanduka, rozet, puro takımı, çanta, şilt, iğne, bakır tepsi, nişan ve madalyalar yer almıştır.

Devlet başkanlarının Türk devlet adamları tarafından kabulleri sırasında konuk liderler tarafından ülkelerinden getirilen hediyelerinde sunulduğu görülmüştür. Ancak bu durum kaynaklarda daha az yer ettiği gibi ayrı bir araştırma konusu olarak görülmüştür. Çalışmamızda Türk devlet adamlarının Türkiye'de bulunmayan devlet liderlerine de çeşitli hediyeler gönderildiği tespit edilmiştir. Bu durum özellikle Atatürk Döneminde karşımıza çıkmış olup bizzat onun tarafından hediyeler gönderdiği kişiler arasında Almanya, İtalya, Yugoslavya, ABD devlet adamları yer almıştır.

Kaynakça

TC Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı

BCA, 030.010/260.748.13.

BCA, 030.010/758.17.

BCA, 030.18.01/028.23.7.

BCA, 030.18.01/028.25.19.

BCA, 030.18.01/028.28.20.

BCA, 030.18/45.35.5.

CBA, Yer No: 3/3-30, Fihrist No: 1500.

CBA, Yer No: 3/7-2, Fihrist No: 3617.

CBA, Yer No: 3/7-2, Fihrist No: 3617-13.

Gazeteler

Akşam, Cumhuriyet, Hâkimiyeti Millîye, Milliyet, Tan, Ulus, Vatan, Yeni Sabah, Zafer.

Makaleler ve Araştırma Eserleri

Akbaş, İ. (2008). Afgan Kralı Emanullah Han'ın Türkiye gezisi. *ÇTTAD*, 7(16-17), 311-333.

Atatürk'ün millî dış politikası (Cumhuriyet dönemine ait 100 belge) 1923-1938. (II. Cilt) (1981). Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ayhan, İ. (2014). *Demokrat Parti Dönemi'nde Türkiye'yi ziyaret eden devlet başkanları ve bu ziyaretlerin Türk basınına yansımaları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bardakoğlu, A. (1998). Hediye. *İslam Ansiklopedisi*, (c. 17, ss. 151-155). Türk Diyanet Vakfı Yayınları.

Belen, A. (2011). *Türk basınına göre Türkiye-İrak ilişkilerinde Türkmenler (1926-2001)* [Doktora Tezi]. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bostancı, M. (2013). *Suudi Arabistan Devleti'nin kuruluşu ve Türkiye Suudi Arabistan ilişkileri (1926-1990)* (Tez No. 348177) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çakmak, Z. (2007). Yunanistan Başbakanı Panagis Tsaldaris'in Türkiye'yi ziyareti (10-17 Eylül 1933). *Turkish Studies*, 2(4), 1271-1282.

Çelebi, M. (2015). Atatürk Dönemi ve sonrasında Türkiye-İtalya ilişkilerini etkileyen faktörler. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 31(91), 93-130.

Erhan, Ç. (2002). ABD ve NATO'yla ilişkiler, *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt: 1. İletişim Yayınları.

Erdoğan, T. (2006). *Modern Suudi Arabistan Devleti'nin doğuşu (1914-1932)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ertan, T. F., Demirtaş, B. (2021). Demokrat Parti Dönemi'nde Türk diplomasi araçlarına iki örnek: yabancı devlet adamlarına verilen fahri hemşehrilik ve fahri doktora payeleri. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(4), 1709-1729.

Ertan, T. F., Demirtaş, B. (2022). *Türkiye'yi ziyaret eden yabancı devlet adamlarının Ankara günleri (1923-1960)*. Koç Üniversitesi VEKAM Yayınları.

Gönlübol, M., Sar, C. (1995). *Olaylarla Türk dış politikası (1919-1973)*. Cilt: 1. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Kitabevi.

Granda, C. (2008). *Atatürk'ün uşağının gizli defteri*. Kent Kitap.

Grew, J. C. (1952). *Gazi ve İsmet Paşa çalkantılı dönem 1922-1932*. (M. Aşkın ve N. Uğurlu, Çev.). Örgün Yayınevi.

Karpat, K. (1996). *Türk demokrasi tarihi, sosyal, ekonomik, kültürel temeller*. Afa Yayınları.

Kinross, L. (1990). *Atatürk*. (N. Sander, Çev.). Altın Kitaplar Basımevi.

- Kocatürk, U. (1999). *Doğumundan ölümüne kadar kaynakçalı Atatürk günlüğü*. Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Oğul, B. (2018). *Türkiye ve Yunanistan arasındaki karşılıklı ziyaretler (1950-1955)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Okur, M. (2004). Atatürk tarafından yabancı devlet başkanlarına verilen hediyeler. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 9(33), 79-88.
- Özer, İ. (2013). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk resmi konuğu Afgan Kralı Amânullah Han'ın Türkiye ziyaretinin Türk basınındaki yansımaları (1928). *Turkish Studies*, 8(11), 279-291.
- Özyürek, M. (2016). Cumhuriyet dönemi Türkiye-Japonya ilişkileri çerçevesinde Japon prensi Takamatsu'nun Türkiye ziyareti. *Atatürk Dergisi*, 5(2), 15-28.
- Sarınay, Y. (1988). *Türkiye'nin Batı İttifakı'na yönelişi ve Nato'ya girişi*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Soysal, İ. (1991). *Türkiye'nin siyasi andlaşmaları (1920-1945)*. Cilt: 1. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şahbaz, M. (2018). Eski Türklerde hediyeleşme. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 141-155.
- Şimşir, B. (1981). Atatürk'ün devlet adamlarıyla görüşmeleri. *Belleten*, XLV(177), 179-196.
- Şimşir, B. (2002). *Atatürk ve Afganistan*. ASAM Yayınları.
- Şişman, A. (2000). Atatürk Döneminde Türkiye-Suudi Arabistan ilişkilerinin başlaması ve ilk diplomatik temaslar. *Atatürk IV. Uluslararası Kongresi (25-29 Ekim 1999) Türkistan- Kazakistan, C I*. Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Tulça, E. (2003). *Atatürk Venizelos ve bir diplomat Enis Bey*. Simurg Kitapçılık.
- Tuncer, H. (2012). *İsmet İnönü'nün dış politikası (1938-1950) İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye*. Kaynak Yayınları.
- Ulus, M. K. (2008). *Atatürk'ün yanı başında*. Doğan Yayıncılık.
- Umar, Ö. O. (2010). Cumhuriyet Döneminde Atatürk'ün Orta Doğu politikası (1923-1938). *Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 47-83.
- Ünal, E. (2007). Cumhuriyet'in ilk resmi konuğu. *Popüler Tarih Dergisi*, (78), 47.
- Yılmaz: (2019). *1950-1960 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti-Yugoslavya ilişkileri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırmacı verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiğini beyan eder.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale tek yazarlıdır.

Çıkar Beyanı

Makalenin hazırlanmasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.